

VALTAKUNNALLISET SIJAISHUOLLON LAATUKRITEERIT

Toimitusjohtaja Aki Paavola, Etappi-ryhmä ry. aki.paavola@etappi.fi

puh. 040 866 7522

Suomalainen sijaishuolto on nyt ensimmäistä kertaa saanut omat valtakunnalliset laatukriteerinsä. Ne ovat syntyneet sijaishuollon toimijoiden ja Lastensuojelun Keskusliiton RAY:n rahoittaman Laituri-projektin yhteistyönä.

Kriteerit ohjaavat tarkastelemaan sijaishuoltoa lapsen näkökulmasta ja ne osoittavat, mihin sijaishuoltopaikan toiminnassa pitäisi kiinnittää huomiota sijaishuollon laatua arvioitaessa. Kriteeristön avulla yksiköt voivat itse kartoittaa ja kehittää omaa toimintaansa ja kuvata palvelun käyttäjille laadunvarmistusmenetelmiään. Myös sijoituksia tekevät työntekijät tarvitsevat kriteereitä sen varmistamiseksi, että lapsi sijoitetaan heti ensimmäisellä kerralla hänelle parhaiten sopivaan paikkaan. Kriteeristö helpottaa kunnissa myös sijoitusten seurantaa sekä palveluntuottajien kilpailuttamisen painopisteiden pohtimista ja puitesopimusten tekemistä. Lisäksi laatukriteeristö voi toimia tukena läänitasolla toimintalupia harkittaessa ja sijaishuoltopaikkojen valvonnassa. Kriteeristön toivotaan tekevän sijaishuoltoa läpinäkyväksi lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen, päättäjille ja suurelle yleisölle.

Sijaishuollossa on pitkään ollut tarve saada valtakunnallinen laatukriteeristö, joka perustuu ihmissuhdetyön ja erityisesti lastensuojelutyön sisällölliseen asiantuntemukseen. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että kriteeristön käyttö on taloudellisesti mahdollista kaikille yksiköille, jolloin sen käytön on mahdollista yleistyä ja arkipäiväistyä. Tavoitteeksi asetettiin sellaisen kriteeristön luominen, jonka alan työntekijät voivat kokea sisällöltään ja kieliasultaan omaksi. Työn toteuttamiseksi käynnistettiin Lastensuojelun Keskusliitossa Laituri-projekti 2001-2004.

Kriteeristö on rakennettu vuorovaikutuksessa lastensuojelun valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Projektin alkaessa sosiaali- ja terveysministeriössä oli käynnissä työ sijaishuollon rakenteellisten laatuvaatimusten osalta. STM:n työryhmä teki sijaishuoltopaikkojen ryhmäkokoja, henkilöstön määrää ja pätevyyttä, työnohjausta, toimitiloja ja nimikkeistöä koskevia uudistusehdotuksia. Sijaishuollon laadun arvioinnin haluttiin kohdistuvan näiden rakenteellisten seikkojen lisäksi myös hoitoprosessin sisältöön. Yhteistyökokouksessa STM:n, Stakesin, läänien ja Suomen Kuntaliiton edustajien kanssa sovittiin, että Laituri-projekti keskittyy sijaishuollon sisällön laadun arviointiin.

Sain itse toimia Laituri-projektin vetäjänä ja projektipäällikkönä. Käynnistimme eri puolilla maata kuusi pilottiryhmää pohtimaan tulevia kriteereitä. Laiturin vahvuudeksi muodostuikin se, että laaja joukko sijaishuollon parissa toimivia ammattilaisia teki itse alansa laatukriteereitä ja kehitti samalla laatua omissa yksiköissään. Mukana on ollut yli sata henkilöä 70:stä eri lastensuojelualan organisaatiosta: lastensuojeluyksiköiden johtajia, ohjaajia ja erityistyöntekijöitä yksityiseltä ja julkiselta sektorilta sekä järjestöistä; koulukoteja, lastenkoteja, perhekotiyrittäjiä, vastaanottolaitoksia, ensi- ja turvakoteja, SOS-lapsikyliä, sijaisvanhempia, oppilaitosten edustajia, lääninhallituksen tarkastajia, asiantuntijoita sosiaalialan osaamiskeskuksista ja avohuollon sosiaaliryöntekijöitä. Pilottiryhmien sijaishuollon asiantuntijat ovat välittäneet kriteereihin sitä tietoa ja kokemusta, jota he ovat saaneet jokapäiväisessä työssään lapsilta ja heidän perheiltään. Laiturityön toinen vahvuus on ollut kriteeristön syntyminen vuoropuheluna pilottialueiden ja laiturin ohjausryhmän välillä. Pilotit ovat tuottaneet materiaalia ja omia kriteeriversioitaan, joita ohjausryhmä on yhdistänyt ja muokannut ja lähettänyt edelleen palautekierroksille piloteille sekä valtakunnallisille yhteistyökumppaneille. Kriteerejä on esitelty myös sijaishuollon koulutuspäivillä. Palautteiden pohjalta laatukriteerit ovat vähitellen saavuttaneet lopullisen muotonsa. Nykyinen kriteeriversio on siis pitkän prosessin ja monen työvaiheen tulos.

Kriteereitä luotaessa on otettu huomioon sijaishuoltomuotojen erilaisuus. Lastensuojelun sijaishuollon palveluita tuotetaan isoissa, monia yksiköjä ja/tai osastoja käsittävissä organisaatioissa, pienemmissä

laitoksissa, ammatillisissa perhekodeissa ja sijaisperheissä. Sijaishuolto voi olla lyhytkestoisesta tai pitkäaikaista, suunnitelmallista tai akuuttia kriisityötä. Näistä erilaisista toimintamuodoista ja –tavoista

huolimatta nähtiin kuitenkin, että sijaishuoltopaikkaan tulemisessa, siellä elämisessä ja sieltä lähtemisessä on lapsen kannalta niin paljon yhteisiä huomioon otettavia tekijöitä, että koko sijaishuollolle voitiin laatia yhteiset laatukriteerit. Ainoa selkeä ero tehtiin ammatillisen työn ja sijaisperheen laadun vaatimusten erilaisuudessa. Keski-Suomen pilottiryhmässä syntyivät omat perhehoidon kriteerit.

Sijaishuollon laadun eri tekijöiden kartoituksessa on koko ajan vahvistunut käsitys lastensuojelun avohuollon tärkeydestä sijaishuollon onnistumisen kannalta. Yhteistyötä avohuollon kanssa kaikissa vaiheissa: sijoitusta tehtäessä, hoidon ja kasvatuksen aikana sekä jälkihuollossa. Laadukkaan sijaishuollon toteutuminen asettaakin haasteita myös avohuollon toiminnalle.

Nämä kriteerit voivat toimia kaikkien lastensuojelun osapuolten apuna toiminnan kehittämisessä. Nyt on tartuttava tilaisuuteen ja luotava osaamista, josta saat iloa ja tyytyväisyyttä myös omaan työhösi. Osaamisesi avulla autat niitä lapsia, joiden juuri sinä olet se aikuinen, jolla on avaimet heidän parempaan tulevaisuuteensa.

Aki Paavola